Toplum Bilimleri Dergisi – Journal of Social Sciences

ISSN: 1306-7877 e-ISSN: 2147-5644

**Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç
Analizi ile Mesleki Yeterlik Düzeyleri**

**Value Need Analysis And Professional Qualification Levels Of Student Faculty Students
Participated In Teaching Practice**

Ahmet DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Osmaniye, Türkiye

Dr., Osmaniye Korkut Ata University, Faculty of Theology

Osmaniye, Turkey

ahmet.dogan@osmaniye.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-8108-7838>

Makale Bilgisi / Article Information

<http://dx.doi.org/10.29238/tbd.2007.44089>

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 08.06.2020

Yayın Tarihi / Published: 25 Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June 2020

Cilt / Volume: 28

Sayfa / Pages: 57-80

Copyright © Published by Toplum Bilimleri Dergisi – Journal of Social Sciences.

All rights reserved www.toplumbilimleri.com

**ÖĞRETMENLİK UYGULAMASINA KATILAN İLAHİYAT FAKÜLTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER İHTİYAÇ ANALİZİ İLE MESLEKİ YETERLİK DÜZEYLERİ**

Özet

Öğretmen yetiştirme konusunda birçok ülkede kabul görmüş iki yaklaşımdan birisi olan kuram-uygulama yaklaşımı, programda daha yoğun olarak verilen mesleki kuramsal bilgilerin öğretmen adayları tarafından gerçek sınıf ortamında öğrenme etkinlikleri ile ilişkilendirmesi beklentisine dayanmaktadır. Ancak formal öğrenim sürecinde öğretmen adaylarına verilen kuramsal bilgileri sistemli ve kontrollü bir şekilde pratiğe dönüştürebilmeleri için gerekli uygulama ortamı sağlanamamakta, yeterince fırsat ve zaman verilememektedir. Bu nedenlere bağlı olarak bu yaklaşım çerçevesinde yetiştirilen öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ve disiplin, sınıfta zamanı etkin kullanma, uygun eğitim ortamları düzenleme ve kullanma, gerekli ders araç-gereci ve materyali hazırlama ve etkin kullanma, amaçlara uygun bir değerlendirme yapabilmek için doğru soru hazırlama, öğrencileri motive etme ve bireysel farklılıkları algılama vb. konularda sıklıkla sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca öğretmen adayı öğrencilerin kişilik özellikleri ve değer yargıları da eğitim öğretim sürecinde etkili olmaktadır.

57

Değerler belirli davranışların ya da sonuçların kişisel ya da toplumsal olarak kabul edilebilir olup olmadığını işaret eden, sürekliliği olan inançlardır. Değerler insanın kişiliğinin oluşmasını sağlar. Kişiye kendisini aşma, tek tek olayların üzerinde kalıcı ve tutarlı bir inanç ve tutum sahibi olma imkânı kazandırır. Değerler, eğitim sisteminde yol gösterici faktörlerdir.

Bu bakımdan İlahiyat fakültelerine öğrenci yetiştiren İmam Hatip Lisesi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri alanda İlahiyat fakültelerinden mezun olacak öğretmen adaylarının yeterlik düzeyleri ve değer algıları konusunda geri dönüt alınabilecek unsurların başında gelmektedir.

Yukarıda bahsedilenler ışığında Osmaniye'de Öğretmenlik Uygulaması dersinde görev alan uygulama öğretmenleri (30) ile uygulamaya katılan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı son sınıf öğrencilerinden (100) oluşan toplam 130 kişilik bir gruba anket çalışması yapılmış olup günümüz İlahiyat fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının eğitim öğretim yeterlikleri hakkındaki düşünceleri ve değer ihtiyaç analizi ile ilgili görüşleri açık uçlu sorularla tespit edilerek uygulama öğretmeni ve uygulama öğrencisi görüşleri arasındaki ilişki üzerinden değerlendirme

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

yapılmıştır. Sonuç olarak her iki grubun vermiş olduğu cevaplar arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat Fakültesi, Değer, Değer İhtiyacı, Mesleki Yeterlik

VALUE NEED ANALYSIS AND PROFESSIONAL QUALIFICATION LEVELS OF STUDENT FACULTY STUDENTS PARTICIPATED IN TEACHING PRACTICE

Abstract

The theory-practice approach, which is one of the two accepted approaches in teacher training in many countries, is based on the expectation that the professional theoretical information given more intensely in the program will relate to learning activities by teacher candidates in a real classroom environment. However, in the formal learning process, the necessary application environment is not provided for the teacher candidates to transform the theoretical information given into a systematic and controlled practice, and sufficient time and opportunity cannot be provided.

Depending on these reasons, the classroom management and discipline of pre-service teachers trained within the framework of this approach, using time effectively in the classroom, organizing and using appropriate educational environments, preparing and using the necessary course tools and materials, preparing the right questions in order to make an assessment appropriate for the objectives, motivating and perceiving individual differences etc. It has been observed that they frequently have problems in issues. In addition, prospective teachers' personality traits and value judgments are also effective in the education and training process.

Values are persistent beliefs that indicate whether certain behaviors or outcomes are personally or socially acceptable. Values provide the formation of a person's personality. It gives the person the opportunity to overcome himself, to have a permanent and consistent belief and attitude on individual events. Values are the guiding factors in the education system.

In this regard, Imam Hatip High School and Religious Culture and Moral Knowledge teachers who educate students to the faculties of Theology are among the primary elements that can be feedbacked about the proficiency levels and perceptions of teacher candidates who will graduate from the faculties of Theology.

In the light of the above-mentioned, Osmaniye Korkut Ata University Faculty of Theology 2018-2019 Academic Year (100), who participated in the practice with teachers (30) who took part in the Teaching Practice course in Osmaniye, were surveyed to a group of 130 senior students, and today's Faculty of Theology The opinions of prospective teachers who graduated about education and teaching competencies and their opinions about value needs analysis were determined with open-ended questions and an evaluation was made based on the relationship between the opinions of the application teacher and the application student. As a result, it was determined that there was a significant relationship between the answers of both groups.

Keywords: Faculty of Theology, Value, Value Requirement, Professional Competence

Giriş

Din görevlisi, öğretmen ve ilâhiyat alanında araştırmacı yetiştiren, üniversiteye bağlı yükseköğretim kurumu olan İlahiyat Fakültesinin kuruluşunu, 1 Eylül 1900 tarihinde İstanbul'da açılan Dârülfünûn-ı Şâhâne'deki Ulûm-i Âliye-i Dîniyye şubesi ile başlatmak mümkündür. Darülfünun bünyesinde açılan ilk İlahiyat Fakültesi kısa bir süre hizmet verdikten sonra 1933 yılında kapanmıştır (Ev, 2017, 273). 1949 yılında Ankara'da açılan ilahiyat fakültesi (Ayhan, 2004, 259-261; Öcal, 2008, 403) ile 1959'da açılan ve 1982 yılında ilahiyat fakülteleri haline getirilen yüksek İslam Enstitüleri de yüksek din öğretiminde önemli fonksiyonlar üstlenmişlerdir (Aşıkoğlu, 2017, 178). 1949 yılında Ankara Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan Ankara İlahiyat Fakültesi başlangıç noktası olarak kabul edildiğinde, yaklaşık bir asra yakın geçmişiyle yüksek din eğitimi, toplumun kendisinden beklediği misyonu, çok sayıda problemle karşılaşmasına rağmen önemli oranda yerine getirmiş olduğu söylenebilir (Turan; Nazıroğlu, 2015, 467).

Temel İslam Bilimleri Bölümü, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü ve İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü olarak 3 ana bölümden şekillenen İlahiyat fakülteleri başlangıçtan bugüne müfredat açısından birtakım yapısal değişikliklere uğramıştır. Bunlardan birisi de öğretmen yetiştiren bir kurum olması hasebiyle öğretmenlik formasyon derslerinin çeşitli dönemlerde fakülte müfredatına eklenip, bazı dönemlerde de bu derslerin müfredattan çıkarılması sorunu gelmektedir. Yakın geçmişe baktığımızda, öğretmen yetiştiren kurumları yeniden yapılandırma çalışmalarını başlatmış olan YÖK, 1998-1999 öğretim yılından itibaren (YÖK, 11.07.1997 tarih ve 97.23.1660 sayılı karar; 10.09.1997 tarih ve 97.30.2248 sayılı karar) bünyesinde eğitim fakülteleri bulunan üniversitelerdeki İlahiyat fakültelerinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Programı ile İlahiyat Lisans Programı olmak üzere iki ayrı program uygulanmaya başlanmıştır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programını takip eden öğrenciler, ilköğretim okullarında din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmeni olacak şekilde yetiştirilirken; ikinci programdan mezun olanlar ise, Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatındaki çeşitli görevlerden başka ortaöğretimde ve İmam Hatip liselerinde öğretmenlik görevi alabileceklerdir. Ancak öğretmen olabilmeleri için ilahiyat lisans programını tamamladıktan sonra sadece Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde açılan ve önce-leri üç yarıyıl olarak uygulanan ama sonra iki yarıyıla indirilen pedagojik formasyon eğitiminin verileceği bir tezsiz yüksek lisans programına tâbi tutulmuşlardır (Aşıkoğlu, 2017, 183).

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Eğitim fakültelerinde sertifika programı olarak verilen formasyon eğitimleri 2017-2018 öğretim yılından itibaren uygulamaya alınan karar ile artık İlahiyat Fakültelerinde formasyon dersleri program içerisine yerleştirilerek lisans eğitimi içerisinde verilmesi sağlanmıştır.

07.06.2017 tarihli Yüksek Öğretim Kurulu toplantısında İlahiyat Fakültesi mezunlarına yönelik alınan önemli karar ile İlahiyat Fakültesi öğrencileri öğretim yılı içerisinde formasyon almış sayılacak, mezun olduğunda da öğretmen olarak atama tercihinde bulunabilecektir. YÖK aldığı kararla, fakültelerden gelen talepler doğrultusunda, pedagojik formasyon derslerinin tekrardan lisans eğitimi içerisinde verilmesine karar vermiştir.

Yüksek Öğretim Kurulunun dağıtım yerlerine göndermiş olduğu “İlahiyat Formasyon Programları” başlıklı 23/06/2017 ve Sayı: 75850160-104.01.07.01-43446 sayılı yazı;

“İlahiyat/İslami İlimler/İslam ve Din Bilimleri Fakülteleri, 04.07.1989 tarihli ve 20215 Sayılı Kanun'da öğretmen yetiştiren kurumlar kapsamında görülüp ilgili kanunun 4. maddesinde "Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları, Eğitim Yüksekokullarını, Sanat Eğitimi Yüksekokullarını, Eğitim Fakültelerini, Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültelerini, İlahiyat Fakültelerini ve Eğitim Bilimleri Fakültelerini ifade eder." şeklindedir. Zira söz konusu fakültelerden mezun olanlar, diğer din hizmetleri yanında başta Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olmak üzere çeşitli kurumlarda öğretici ve eğitici olarak görev yapabildikleri gibi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim-öğretim kurumlarında da öteden beri öğretmen olarak istihdam edilebilmektedir.

Adı geçen fakülteler, 2001 yılına kadar öğretmen adayı yetiştiren kurumlar kapsamında görülüp lisans programları içinde pedagojik formasyon dersleri de yer almaktaydı. Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programlarının uygulanmasına son verilip 1997-1998 öğretim yılından itibaren Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının uygulamaya başlanmasıyla birlikte söz konusu fakülteler de alan fakültesi kapsamında görülmüştür. Daha sonra Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının 2009 yılında kapatılarak alan fakültelerinin öğrenci ve mezunları için yeniden Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programlarının açılmasıyla birlikte, bu fakültelerin öğrenci ve mezunları da söz konusu sertifika programlarına katılmak zorunda kalmıştır.

Adı geçen fakültelerden, fakültelerinin işlevinin ve lisans programlarının tekrar eski statüsüne kavuşturulması yönündeki yoğun talepleri de dikkate alınarak 07.06.2017 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında;

“a. İlgili fakültelerin mevcut lisans programlarının toplam yerel kredilerinin ilgili kurullarca maksimum 150 kredi olarak belirlenmesine, lisans programı içine minimum 25 kredi tutarında pedagojik formasyon derslerinin yerleştirilmesine, böylece toplamda 175 krediyi geçmemek kaydıyla gerekli koşulları sağlayan fakültelerde, söz konusu uygulamanın yapılabilmesi için düzenlenecek kredi miktarını gösteren lisans programlarının, Yükseköğretim Kurulu'na gönderilerek onay alınması ve 2017-2018 öğretim yılından itibaren de yeni lisans programlarının uygulanmasına,

b. Halen adı geçen fakültelerde lisans eğitimine devam eden hazırlık sınıfı ve 1. sınıf öğrencileri için de programa eklenen yeni pedagojik formasyon derslerini alabilecekleri düzenlemelerin yapılabileceğine, ancak bunlar için ayrıca düzenlenecek ders programının Yükseköğretim Kurulu'na gönderilerek onay alınması gerektiğine karar verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederim.” şeklindedir.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Son yıllarda ülkemizdeki yüksek din öğretimi kurumlarında, hem fakülte hem de öğrenci sayısı açısından ciddi artışlar yaşandığı görülmektedir. 2013 yılında din öğretimi ile ilgili 77 fakültede yaklaşık 60 bin öğrencinin öğrenim gördüğü belirtilirken (Köylü, 2013, 23), günümüzde İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin sayısı 100'ü geçtiği bilinmektedir (Uçar, 2016, 18). Bu hızlı artışla birlikte ayrıca öğrenci profilinin istenilen nitelikte olmadığı, dolayısıyla bir kalite sorununun ortaya çıktığı ile ilgili çeşitli değerlendirmeler (Köylü, 2013, 25) bulunmaktadır. Bu tür yapısal sorunlarla uğraşmanın yanı sıra en temel görev alanı olan “toplumu din konusunda aydınlatma” hususunda göreve çağırılması, İlahiyat Fakültelerine duyulan güveni ve bu kurumların toplumsal önemini ortaya koymuştur. Bir diğer ifadeyle, günümüzde yaşanan değişmelerin dini alana yansımaları neticesi ortaya çıkan dinin güncellenmesi, deizm, ateizm gibi konular ve bunlara bağlı problemler İlahiyat Fakültelerine ve bu fakültelerde yüksek din eğitimi almış kişilere yönelik toplumsal beklentileri yükseltmiştir. Çağımızın gerçekleri, toplumumuzun ihtiyaç ve talepleri karşısında İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ve mezunlarının çağdaş sorunların üstesinden gelebilecek bir bilgi ve donanımına sahip olması ve çözüm üretme kapasitesine ulaşmış olması büyük bir önem taşımaktadır (Kirman-Demir, 2018, 2-3).

Bir örgün din eğitimi kurumu olan İlahiyat Fakülteleri, ürettiği dini bilginin yanında insan sermayesiyle Türkiye’deki dini hayatın işleyişinde önemli bir yeri vardır. Özellikle dini ve kültürel yabancılaştırmanın önlenmesinde İlahiyat Fakültelerinde yürütülen din eğitiminin önemli bir yeri vardır (Osmanoğlu, 2017, 203). Bununla birlikte din eğitimi faaliyetlerini yürüten görevlileri yetiştiren İlahiyat Fakültelerinin yüksek din eğitimi kurumu olması açısından eğitim öğretim süreçlerinin ne durumda olduğu konusu, kurumun paydaşları tarafından merak edilen bir husustur (Uçar, 2017, 98).

Uzun müddet müfredatında formasyon dersi bulunmayan İlahiyat fakültelerinde 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibarıyla verilmeye başlanılan formasyon derslerinde ne kadar başarı sağlandığı öğrenci kalitesi açısından önem arz etmektedir. Geri dönüt almanın en iyi yöntemlerinden birisi de okullarda uygulama olarak alınan Öğretmenlik Uygulaması dersi olacaktır. Bu bakımdan İlahiyat fakültelerine öğrenci yetiştiren İmam Hatip Lisesi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri alanda İlahiyat fakültelerinden mezun olacak öğretmen adaylarının yeterlik düzeyleri ve değer algıları konusunda geri dönüt alınabilecek unsurların başında gelmektedir.

Çalışmada, İlahiyat Fakültesinde Öğretmenlik Uygulaması dersini alan öğrencilerin mesleki temsil düzeylerinin, değer özelliklerinin ve bu öğrencilerde bulunması gereken değerlerin tespitini amaçlanmaktadır.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında bu araştırmada Öğretmenlik Uygulaması dersi alan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin mesleki yeterlik düzeyleri nelerdir? Bu öğrencilerde bulunması gereken öncelikli değerler/nitelikler nelerdir? Sorularına yanıt aranacaktır.

Yöntem

Araştırmanın evrenini Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Öğretmenlik Uygulaması dersini alan 4. Sınıf öğrencileri (127 öğrenci) ile Osmaniye İl merkezinde uygulama yapılan İmam Hatip Liseleri/Ortaokulları, Liseler ve Ortaokullarda görev yapan uygulama öğretmenleri (33 Meslek Dersi Öğretmeni/Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni) olmak üzere toplam 160 kişi oluştururken, 100 öğrenci ve 30 öğretmen ise araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir. Örneklemin belirlenmesinde olasılığa dayalı grup (küme) örneklem kullanılmıştır.

Araştırmada Öğretmenlik Uygulaması dersi alan öğrencilerde bulunması gereken veya eksik olan değer/ becerilerin ne olduğu tespit edilerek bu öğrencilerin mesleki yeterlik düzeyleri kendi düşünceleri ile uygulama öğretmenlerinin düşünceleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Bu nedenle araştırmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Balcı, 2005). Bu tür modellerde ihtiyaç duyulan veriler, hedef kitle olarak tanımlanan çalışma evrenindeki birey ya da objelerden çeşitli araçlar kullanılarak toplanır. Soruna ilişkin mevcut durum herhangi bir müdahale olmaksızın betimlenmeye çalışılır.

Araştırmada, Öğretmenlik Uygulaması dersini alan son sınıf İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin değer ihtiyaç analizi ve meslekî temsil düzeylerini belirlemek ve aynı anda birçok kişiye ulaşabilmek amacıyla Osmaniye İl merkezinde bulunan lise ve ortaokullarda görev yapan uygulama öğretmenlerine ve araştırma ile ilgili İlahiyat Fakültesi öğrencilerine anket uygulanmıştır.

Anket formu; öğretmenler için, Demografik bilgiler (4 adet), uygulama öğretmenlerinin uygulama öğrencileri hakkındaki görüşlerini (kişilik özellikleri, mesleki yeterlik düzeyleri, staj süreleri vs.) ifade ettiği sorular (5 adet) ve 21. Yy.da öne çıkan değer ve becerilerin (60 adet) bulunduğu tablodan 3 değer ve becerinin öğrencilerde hangilerinin bulunması gerektiğini önem sırasına göre belirten 2 soru olmak üzere toplam 11 sorudan oluşmaktadır.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Öğrenciler için yapılan anket ise demografik bilgiler (5 adet) ve kişisel bilgilerden (8 adet) oluşmaktadır.

Bulguların yorumlanmasında *anlayıcı* (Rickman, 2000, 45-72; Mayring, 2000, 88-116; Birand, 1998, 13-78) bir bakış açısı takip edilmiştir. Ayrıca açık uçlu soruların analizi yapılırken verilen cevaplar kümeleme yöntemiyle gruplandırılarak, *içerik analizi* (Tavşancıl ve Aslan, 2001, 85-125; Büyüköztürk, 2004) ile de çözümlenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Demografik Bilgiler

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Uygulama Öğretmenlerinin Cinsiyete ve Yaşa Göre Dağılımı

Öğretmen Profili								
		Yaş Durumu						TOPLAM
		30-35 Yaş Arası	36-41 Yaş Arası	42-47 Yaş Arası	48-53 Yaş Arası	54-59 Yaş Arası	60-68 Yaş Arası	
Cinsiyet	Kadın	1	9	6	2	0	0	18
	Erkek	0	0	4	2	5	1	12
Toplam		1	9	10	4	5	1	30

Tablo 1'e göre ankete katılan 30 öğretmenin % 60'ı (18 kişi) kadın iken, % 40'ını (12 kişi) erkek öğretmenler teşkil etmektedir. Örneklem durumuna bakıldığında ankete katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı arasında fazla bir yüzdelik fark bulunmamaktadır. Bu da örneklemin güvenilirliğini nispeten artırmaktadır. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalamaları yoğunluk olarak 36-47 yaş (19 kişi) aralığındadır. Ankete katılan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet dağılımı da Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet		
	N	%
Kadın	53	53,0
Erkek	47	47,0
Toplam	100	100,0

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Tablo 2'ye bakıldığında göre ankete katılan öğrencilerin % 53'ü (53 öğrenci) kadın iken % 47'si (47 kişi) erkek öğrenci teşkil etmektedir. Tabloya göre kadın ve erkek öğrenci arasında örneklem olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Temsil Düzeyleri

	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Oldukça yetersiz	4	4	8
Yetersiz	41	23	64
Kısmen yeterli	5	17	22
Yeterli	3	3	6
TOPLAM	53	47	100

Ankete katılan öğrencilerin kendi düşüncelerine göre mesleki temsil düzeylerinin dağılımına bakıldığında % 72'si (72 kişi) kendilerini mesleki temsil açısından yetersiz görmektedir. Kendilerini kısmen yeterli görenleri (%22/ 22 Kişi) ikiye ayırdığımızda % 83 gibi bir çoğunluk alanda kendini yeterli hissetmemektedir. Kendisini yetersiz olarak gören öğrencilerin çoğunluğunu bayan öğrenciler teşkil etmektedir.

Yukarıdaki tablodan bu şekilde çıkmasını gerektirecek birtakım unsurların ön plana çıktığı düşünülmektedir.

- İlahiyat fakültelerine gelen öğrencilerin popüler eğitim anlayışına göre fakülte seçimi yaptığı, büyük bir çoğunluğunun da öğretmen olma hayaliyle geldiği, bu yüzden de dersleri sadece diploma alabilmek için geçmelik ders olarak gördükleri düşünülmektedir (Doğan, 2019).
- Üniversiteye giriş puanlarının, akademik başarının öğrenci profili ile doğru orantılığı olduğu ve kalitenin de buna göre olumsuz etkilendiği düşünülmektedir.
- Öğrencilerin yoğun bir müfredat (175 kredi) altında kendilerini sadece dersleri geçmeye verdikleri, ilahiyat alanıyla ilgili ekstra çalışma yapmaya vakitlerinin kalmadığı düşünülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin ve Öğretmenlerin Dersi Uygulaması Gelişim Süreci Hakkındaki Görüşleri

Öğretmenlik Uygulaması Gelişim Süreci

	Öğrenci Görüşü		Öğretmen Görüşü	
	N	%	N	%
Başlangıçla şu anki durum arasında büyük gelişme var.	79	79,0	27,0	90,0

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Öğretmenlik Uygulaması dersine başlanılan günkü gibi devam etmiştir.	3	3,0		
Öğretmenlik Uygulaması dersinde başlangıçla şu an arasında çok az gelişme var.	18	18,0	3,0	10,0
TOPLAM	100	100,0	30,0	100

Tablo 4'te hem öğrencilerin hem de uygulama öğretmenlerinin görüşleri bir arada verilmiştir. Tabloya bakıldığında ankete katılan öğretmenlerin % 90'ı (27 kişi) ve öğrencilerin % 79'u (79 kişi) uygulamaya başladıklarından bitim süresine kadar öğretmenlik mesleği ile ilgili büyük bir gelişme sağladıklarını söylemektedirler. Derse katılan öğrenciler 12 hafta ders görmekte ve bu haftaların dördünde de öğrenciye ders anlatmaktadırlar. Uygulama öğretmenlerinin bu haftalarda vermiş olduğu notlar göz önünde bulunduğunda tedrici bir gelişimin olduğu görülmektedir.

Öğretmenlik Uygulaması dersinde başlangıçla şu an arasında çok az gelişme var diyenlerin bu görüşleri hem olumlu hem de olumsuz açıdan değerlendirilebilir. 25 kredilik formasyon dersi almış ve bu derslere etkin katılım sağlamış, kendini yetiştirmiş öğrenciler açısından bakıldığında zaten kendini yetiştiren öğrenci için az bir gelişme olması olağan bir durum olacaktır. Olumsuz açıdan bakıldığında ise, derse etkin katılım sağlamamış öğrenci, okuldaki uygulama öğretmenin mesleki hâkimiyeti, okuldaki öğrencileri akademik, sosyolojik profilleri öğrencinin bu dersle ilgili gelişim sürecinde etki edebilmektedir.

Öğretmenlik Uygulaması dersine katılan öğrenciler hem danışman hoca hem de uygulama öğretmenleri tarafından dönem sonunda değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

65

Uygulama Öğrencisi Yeterlik Göstergeleri

Öğretmen yetiştirme programı sürecinde öğretmen yeterliklerinin kuramsal ve uygulamalı çalışmalar aracılığıyla uygulama öğrencilerine kazandırılması amaçlanmaktadır. Tabloda belirlenen yeterlikler beceriler düzeyinde tanımlanarak gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar biçiminde (E) eksiği var, (K) kabul edilebilir ve (İ) iyi yetişmiş başlığı altında üç kategoride açıklanmıştır (<https://uod.meb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 10.02.2020)

Tabloda belirtilen **eksiği var (E)**, **kabul edilebilir (K)** ve **iyi yetişmiş (İ)** sütunları her bir yeterliğin amaçlanan başarı düzeyiyle ilgili açıklamaları içermektedir.

Tablodaki maddelerin nota dönüştürülmesinde;

(E) Sütununda işaretlenmiş her bir madde için (1) puan,

(K) Sütununda işaretlenmiş her bir madde için (2) puan,

(İ) Sütununda işaretlenmiş her bir madde için (3) puan verilerek toplam puan hesaplanır.

(E) Eksiği var

(K) Kabul edilebilir

(İ) İyi yetişmiş

1.0 KONU ALANI VE ALAN EĞİTİMİNE İLİŞKİN YETERLİKLER

1.1. Konu Alanı Bilgisi

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi

İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

• Alan öğretim programının öngördüğü temel ilke, kavram, yasa ve kuramlara ilişkin sahip olduğu bilgilerde eksiklikler olduğu görülmektedir.	• Alan öğretim programının öngördüğü temel ilke, kavram, yasa ve kuramlara ilişkin ayrıntılı bilgi sahibidir. • Ancak alan bilgisi kapsam ve derinliğini artırması gerekmektedir.	• Alan öğretim programının öngördüğü temel ilke, kavram, yasa ve kuramlara ilişkin ayrıntılı bilgiye sahiptir. • Alanı ve diğer konu alanlarının bilgilerinden yararlanarak bunları uygulayabilmektedir.
--	---	--

1.2 Alan Eğitimi Bilgisi

• Konuyu öğrencinin bilgi düzeyine indirmekte zorlanmaktadır. • Öğrencilerde yanlış öğrenilmiş kavramları tanımlama güçlüğü çekmektedir. • Öğrenci sorularına cevap vermekte zorlanmaktadır. • Konu alanı öğretim programına ilişkin bilgisi yüzeyseldir. • Genel öğretim yaklaşım, yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi sahibidir; ancak alanın özel öğretim yaklaşım, yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgileri kullanmakta güçlük çekmektedir.	• Genellikle konuyu öğrencinin bilgi düzeyine uygun işleyebilmekte, ancak kimi konularda zorlanmaktadır. • Öğrencilerde yanlış öğrenilmiş kavramları belirleyebilir, ancak bunların doğrusunu öğretmekte güçlük çekmektedir. • Konu alanı öğretim programına ilişkin yeterli bilgiye sahiptir. • Konu alanının özel öğretim yaklaşım, yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgisi olmasına karşın bilgisini geliştirme gereksinimi bulunmaktadır.	• Öğrencilerin yanlış öğrendiği kavramları saptayarak doğrularını öğrenmelerini sağlayabilmektedir. • Öğrencilerin anlama düzeyine uygun cevaplar verebilmektedir. • Öğreteceği bilgiyi öğrencilerin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini göz önüne alarak düzenleyebilmektedir. • Alanın öğretim programlarını derinlemesine tanımaktadır. • Bilgi teknolojilerinden yararlanabilmektedir. • Konu alanına özgü özel öğretim yaklaşım, yöntem ve tekniklerine ilişkin derinlemesine bilgi sahibidir ve bunları sınıfta kullanabilmektedir.
--	--	--

66

(E) Eksiği var

(K) Kabul edilebilir

(İ) İyi yetişmiş

2.0 ÖĞRETME ÖĞRENME SÜRECİNE İLİŞKİN YETERLİKLER

2.1 Planlama

• Öğrenci gereksinimlerine yönelik ders planlayabilmekte, ancak hedef davranışları gerçekleştirilmeye yönelik öğretme öğrenme etkinliklerini düzenleme konusunda yetişmesi gerekmektedir. • Ders planı ile değerlendirme yaklaşımları uyumsuzdur.	• Öğrenci ihtiyaçlarına yönelik ders planı hazırlarken etkinlik seçme ve hazırlama konusunda daha dikkatli olmalıdır. • Etkinlikler arasındaki geçişlere dikkat etmesi gerekmektedir. • Ders planı ile değerlendirme yaklaşımları tam uyumsuzdur.	• Öğrenci gereksinimlerini ve konu alanını göz önüne alarak uygun plan yapabilmektedir. • Önceki ve sonraki konularla uygun bağlantılar kurabilmektedir. • Değerlendirmeyi amaç davranışlarla uyumlu bir biçimde planlayabilmektedir.
---	---	---

2.2 Öğretim Süreci

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi

İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

<ul style="list-style-type: none">• Belirli bir öğretim yönteminde ustalaşmıştır, ancak farklı öğretim teknik ve yaklaşımlarını öğrenci gereksinimlerine uygun duruma getirmesi konusunda yetişmesi gerekmektedir.• Konuyu yaşamla ilişkilendirmede eksikleri bulunmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenci gereksinimlerini göz önünde tutarak çeşitli öğretim yöntemlerini yerinde ve zamanında kullanarak dersinde çeşitlilik sağlamaktadır.• Konuyu yaşamla ilişkilendirmeye çalışmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenci gereksinimlerine göre çeşitli öğretim yöntemleri ve tekniklerini kullanabilmektedir.• Yöntemleri, öğrenme fırsatlarını da göz önüne bulundurarak kullanabilmektedir.• Örnekler vererek konuyu yaşamla ilişkilendirebilmektedir.
---	--	---

2.3 Sınıf Yönetimi

<ul style="list-style-type: none">• Sınıf yönetimini sadece disiplin perspektifinden görmektedir.• Öğrenciyi güdüleme, derse dikkatini çekme, derse olan ilgisini sürdürme, zamanı doğru planlama gibi sınıf yönetimini ilgilendiren konulara dikkat etmesi gerekmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Derslerini öğrenci ihtiyaçlarına ve dersin kazanımlarına göre planlayabilmektedir.• Uygun bir öğrenme ortamı yaratma konusunda gayret göstermektedir.• Öğrenciyi güdüleme, derse dikkatini çekme, derse olan ilgisini sürdürme, zamanı doğru planlama gibi sınıf yönetimini ilgilendiren konularda nadiren zorluk yaşamaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Ayrıntılara önem vererek, beklentileri karşılamak için uygun planlama ile düzenli ve etkili bir öğrenme ortamı yaratabilmektedir.
---	---	---

2.4 İletişim

<ul style="list-style-type: none">• Derslerde araç-gereçlerden yararlanmaktadır ancak materyal seçebilme konusunda kendisini geliştirebilmelidir.• Öğrencilerin gereksinimlerini ve yeteneklerini tanıma, derslerinde uygun bir düzen ve yapı sağlama konusunda yetişmesi gerekmektedir.• Yönerge verme ve soru sorma becerilerini geliştirmelidir.	<ul style="list-style-type: none">• Uygun araç gereç ve ders materyali seçerek dersleri öğrenciler için ilgi çekici hale getirebilmektedir.• Sesini ve dilini öğrencilerin anlayabileceği biçimde kullanabilmektedir.• Uygun sorular sorabilmekte ancak sorduğu soruları farklı öğrenme basamaklarına göre çeşitlendirebilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Araç gereç ve kaynakları uygun ve etkili biçimde kullanabilmektedir.• Yönerge ve açıklamaları öğrencilerin gereksinimlerine ve yeteneklerine göre ayarlayabilmektedir.• Dersleri ilgi çekicidir.• Amaca uygun sorular sorabilmektedir.
---	---	---

(E) Eksiği var

(K) Kabul edilebilir

(İ) İyi yetişmiş

3.0 ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENMELERİNİ İZLEME, DEĞERLENDİRME VE KAYIT TUTMA

3.1.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi

İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

<ul style="list-style-type: none">• Konuya uygun değerlendirme yaklaşımlarının bir bölümünü kullanabilmektedir.• Çok seyrek geri bildirim vermekte, ara sıra öğrencileri izlemektedir.• Uygun değerlendirme yöntemlerini belirlemekte zorlanmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Konuya uygun değerlendirme yaklaşımlarını kullanabilmektedir.• Zaman zaman geribildirim vermektedir.• Öğrencilerin akademik gelişimini izlemektedir.• Zamanında değerlendirme yapabilmektedir ancak uygun değerlendirme yöntemlerini geliştirmelidir.	<ul style="list-style-type: none">• Konuya uygun değerlendirme yaklaşımlarını etkili biçimde kullanabilmektedir.• Öğrencilerin çalışmalarını incelerken veya sorularını cevaplarken etkili geri bildirim verebilmektedir.• Uygun ve etkili değerlendirme yapabilmekte sonuçlarını öğrencilerle paylaşabilmektedir.
---	--	--

3.2

<ul style="list-style-type: none">• Gözlem ve değerlendirme bilgisine sahiptir, ancak bu bilgisini kısıtlı biçimde uygulayabilmektedir.• Öğrenci başarısını takip etme ve gözlemlenmede eksiklikleri bulunmaktadır.• Öğrencinin sorularını ve cevaplarını göz ardı etmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenciyi gözleyip, gözlem sonuçlarını dersinde kullanabilmektedir.• Ancak öğrencilere bunu aktarmakta sıkıntılar yaşamaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencileri derslerde düzenli aralıklarla gözleyebilmektedir.• Öğrencilerle ilgili gözlemlerini gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanabilmektedir.• Gözlem sonuçlarının velilere bildirilmesi için sınıf öğretmeni ile iş birliği yapabilmektedir.
--	--	---

3.3

<ul style="list-style-type: none">• Değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin bilgi eksikliği bulunmaktadır.• Derslere uygun değerlendirme yaklaşımlarını seçmede güçlük çekmektedir.• Değerlendirmede sürekliliği sağlamakta güçlük çekmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Değerlendirme yaklaşımlarını bilmektedir ancak etkili kullanımı (öğrenci ile paylaşımı, geri bildirim olarak kullanımı vb.) konusunda gelişmeye ihtiyacı vardır.• Derslere uygun değerlendirme yaklaşımlarını seçebilmektedir.• Değerlendirmede sürekliliği sağlayabilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Değerlendirme yaklaşımlarını bilmekte ve etkili biçimde kullanabilmektedir.• Farklı değerlendirmeler yapabilmekte ve sonuçlarını öğrencilerle paylaşabilmektedir.• Değerlendirmeyi dersin amaçlarına uygun ve sürekli biçimde yapabilmektedir.
--	---	--

3.4

<ul style="list-style-type: none">• Başarısız öğrencileri tespit etmekte zorlanmaktadır.• Öğrenci başarısını olumsuz etkileyen faktörleri tespit etmekte zorlanmaktadır.• Tespit edemediği güçlüklerle uygun çözüm üretmekte yetersiz kalmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Başarısız öğrencileri saptayabilmektedir.• Öğrencilerin başarısızlık nedenlerinin çoğunu belirleyebilmektedir.• Kendi deneyimleri ve sınıf öğretmenin deneyimlerinden yararlanarak çözüm üretebilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Başarısız öğrencileri kolayca saptayabilmektedir.• Öğrencilerin başarısızlık nedenlerini araştırıp doğru tespitlerde bulunabilmektedir.• Başarısızlığı çözmeye sınıf öğretmenin deneyiminden ve uzman görüşlerinden yararlanabilmektedir.
--	--	---

3.5

<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin gelişimini izleme konusunda eksiklikleri bulunmaktadır.• Notlandırma ölçütlerine uygun değerlendirme yapabilmek için gelişmeye ihtiyacı vardır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencinin akademik gelişimini yakından izleyebilmekte ve notlandırma ölçütlerine uygun biçimde değerlendirebilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencinin akademik gelişimini düzenli aralıklarla izleyebilmekte ve notlandırma ölçütlerine uygun biçimde değerlendirebilmektedir.• Dikkatli kayıt tutabilmektedir.
---	--	---

(E) Eksiği var

(K) Kabul edilebilir

(İ) İyi yetişmiş

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

4.0 DİĞER MESLEKİ YETERLİKLERİ

4.1

<ul style="list-style-type: none">• Sorumlulukları konusunda yeterli bilgisi bulunmamaktadır.• Uygulamada sorumluluklarını öğrenmek için gayret göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Yeni durumlarla karşılaştığında sorumlulukları doğrultusunda çözüm yolları bulabilmek için uygulama öğretmenine/öğretim elemanına danışmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Hak ve sorumluluklarını bilmektedir. Bu konudaki sorunları gündeme getirip tartışmaktadır.• Yorum yaparak çözüm üretebilmekte ve çözümleri uygulayabilmektedir.
--	--	--

4.2

<ul style="list-style-type: none">• Genellikle mesleki eleştiri ve önerilere açık değildir. • Öz eleştiri yapma konusunda eksiklikleri bulunmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Mesleki öneri ve eleştirilere açıktır. • Eksiklerini gidermeye çalışmaktadır. • Öz eleştiri yapabilmek için uygulama öğretmeni/öğretim elemanının yardımına ihtiyaç duymaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Eleştiri ve önerileri değerlendirebilmekte ve bunlardan yararlanabilmektedir. • Kendi dersini nesnel olarak değerlendirebilmektedir ve bu doğrultuda öz-eleştiri yapabilir.
---	--	---

4.3

<ul style="list-style-type: none">• Kendini değerlendirme ve bilgi düzeyini geliştirme konusunda sorumluluk üstlenmektedir. • Kurumdaki öğretmenlerle sınırlı da olsa etkileşimde bulunabilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Olumlu mesleki ilişkileri bulunmaktadır.• Eğitimle ilgili sorunlar üzerinde tartışma ve kendini geliştirme isteğini göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Kurumda karşılaştığı kişilerle etkileşimde bulunabilmektedir.• Sürekli bir gelişme sağlamak ve öğretmenlik rolünün sorumluluklarını üstlenebilmektedir.
--	--	--

4.4

<ul style="list-style-type: none">• Hizmet içi eğitim, seminer, konferans veya okuldaki diğer etkinliklere katılma konusunda girişimde bulunmamaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Okuldaki ve okul dışındaki mesleki eğitimlere (seminer/konferans) katılabilmek için gayret göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Okuldaki ve okul dışındaki mesleki eğitim konularını izleyip katılmakta ve meslektaşlarını bilgilendirebilmektedir.
---	--	---

4.5

<ul style="list-style-type: none">• Kişisel ve mesleki yaşamında iyi örnek olma konusunda yeterince duyarlı değildir.	<ul style="list-style-type: none">• Kişisel ve mesleki yaşamında iyi örnek olma konusunda duyarlı davranmaya çaba göstermektedir. • Okul personeli ve öğrencilerle uyum içinde çalışabilmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Kişisel ve mesleki yaşamında okul personeline, meslektaşlarına ve öğrencilere iyi örnek olma konusunda duyarlıdır ve sorumluluk bilinci ile uyumlu davranışlar gösterebilmektedir. • İyi bir gözlemci ve uygulayıcıdır.
---	---	---

4.6/4.7

<ul style="list-style-type: none">• Mesleği benimsemeye çalışmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenlik mesleğini sevdiğini ve benimsediğini göstermekte, özverili davranışlarla mesleğe ilgisini göstermektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenlik mesleğinden gurur duymakta, bunu derslerinde davranışlarına da yansıtmaktadır. • Öğrencilere ve eğitime katkıda bulunmaya çaba göstermektedir.
--	---	--

Aşağıda analizi yapılacak olan görüşlerin değerlendirilmesi yukarıda belirtilen değerlendirme esasları üzerinden yapılmıştır. Yukarıda bulunan dört ana kriterin alt maddelerine girmeden genel değerlendirme yapılmış olup, puanlama ana kriterler üzerinden

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

yapılmıştır. Uygulama öğretmenlerinin yapmış oldukları değerlendirmeler öğrencilerin geneli üzerinden yapılan puanlamalardır.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Konu Alan Bilgisi ve Alan Eğitimine İlişkin Yeterlikleri

1. Konu Alan Bilgisi ve Alan Eğitimine İlişkin Yeterlikler				
	Öğrenci Görüşü		Öğretmen Görüşü	
	N	%	N	%
Eksiği var	16	16,0	8	26,7
Kabul edilebilir	58	58,0	14	46,7
İyi yetişmiş	26	26,0	8	26,7
Toplam	100	100,0	30	100,0

Tablo 5'e bakıldığında dönem sonu değerlendirmesinde konu alan bilgisi ve alan eğitimine ilişkin öğrenci ve uygulama öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Öğrencilerin öz değerlendirmesi ile öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmesi arasında göze çarpar bir farklılık görülmemektedir. Bu sonucun çıkmasında 12 haftalık bir ders ve eğitim sürecinin etkili olduğu düşünülmektedir. Tablodan anlaşılabacağı üzere öğrencilerin büyük bir kısmı konu alan bilgisi ve alan eğitimine ilişkin yeterli görülmektedir.

70

Tablo 6. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretme ve Öğrenme Sürecine İlişkin Yeterlik Düzeyleri

2. Öğretme ve Öğrenme Sürecine İlişkin Yeterlikler				
	Öğrenci Görüşü		Öğretmen Görüşü	
	N	%	N	%
Eksiği var	7	7,0	3	10,0
Kabul edilebilir	57	57,0	10	33,3
İyi yetişmiş	36	36,0	17	56,7
Toplam	100	100,0	30	100,0

Tablo 6'ya bakıldığında öğretme ve öğrenme süreçleri ile ilgili öğrenciler kendilerini daha ziyade (% 57) kabul edilebilir düzeyde görürler de uygulama öğretmenlerine göre bu kritere göre öğrenciler yoğun olarak (% 56,7) iyi yetişmiş düzeyde görülmektedir.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Tablo 7. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğrencilerin Öğrenmelerini İzleme, Değerlendirme ve Kayıt Tutma Düzeylerine İlişkin Yeterlikleri

**3. Öğrencilerin Öğrenmelerini İzleme, Değerlendirme ve
Kayıt Tutma**

	Öğrenci Görüşü		Öğretmen Görüşü	
	N	%	N	%
Eksiği var	6	6,0	5	16,7
Kabul edilebilir	55	55,0	13	43,3
İyi yetişmiş	39	39,0	12	40,0
Toplam	100	100,0	30	100,0

Tablo 7’de Araştırmaya katılan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin öğrencilerin öğrenmelerini izleme, değerlendirme ve kayıt tutma düzeylerine ilişkin yeterlikleri verilmektedir. Tabloya göre öğrencilerin büyük bir kısmı (%94 - %83,3) seviye olarak ortalamanın üzerinde görülmektedir.

71

Tablo 8. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Diğer Mesleki Yeterlik Düzeyleri

4. Diğer Mesleki Yeterlikleri

	Öğrenci Görüşü		Öğretmen Görüşü	
	N	%	N	%
Eksiği var	8	8,0	3	10,0
Kabul edilebilir	44	44,0	15	50,0
İyi yetişmiş	48	48,0	12	40,0
Toplam	100	100,0	30	100,0

Tablo 8’de araştırmaya katılan öğrencilerin diğer mesleki yeterlik düzeyleri ile ilgili olarak öğrenci ve uygulama öğretmenlerinin vermiş olduğu puanlama görülmektedir. Dönem sonu değerlendirmelerine göre uygulama dersine katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu hem öğrencilerin kendileri hem de uygulama öğretmenleri tarafından yeterli görülmektedir. Tablo

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

9’da araştırmaya katılan ilahiyat fakültesi öğrencilerinin almış oldukları uygulama eğitiminin yeterliliğine ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Almış Oldukları
Uygulama Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

	Öğrenci Görüşü		Öğretmen Görüşü	
	N	%	N	%
Evet	53	53	22	73,3
Hayır	47	47	8	26,7
Toplam	100	100	30	100

Araştırmaya katılan öğrenci ve uygulama öğretmenlerine 12 haftalık Öğretmenlik Uygulaması dersinin öğrencinin uygulama eğitimi için yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Bunların sonucu yukarıdaki tabloda görülmektedir. Alınan sonuca göre uygulama öğretmenlerinin büyük bir kısmı (% 73,3 / 22 kişi) öğrencilerin almış oldukları uygulama eğitiminin yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin hem fakülte içerisinde verimli bir formasyon eğitimi hem de verimli bir şekilde uygulama dersi aldıklarını göstermektedir. Uygulamayı yeterli bulan öğretmenlerin sebepleri arasında ayrıca uygulama ortamında yaşanan yoğunluktan dolayı lise ve ortaokuldaki öğrencilerin kendi dersleri ile ilgili kazanımları yeterince alamadığı ve bu yüzden de uygulamanın bir dönem yeterli olduğu belirtilmektedir. Konu ile ilgili öğrenciler arasında yarı yarıya bir görüş ayrılığının olduğu göze çarpmaktadır. Yetersiz diyen öğrencilerin belirttiği görüşler arasında ön plana çıkan husus, fakülte eğitimi boyunca son sınıfa gelinceye kadar herhangi bir uygulama eğitimi almadıkları, daha ziyade teorik fakülte dersleri ile vakit geçirdikleridir.

72

Tablo 10. Araştırmaya Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Diyanet Bünyesinde
Staj Yapmalarına İlişkin Görüşleri

Diyanet Bünyesinde Staj		
	N	%
Evet	93	93,0
Hayır	7	7,0

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Toplam	100	100,0
---------------	-----	-------

İlahiyat fakültelerinden mezun olan öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İHL Meslek Dersleri gibi ders öğretmeni olurlarken aynı zamanda Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde İmam Hatip, Müezzin Kayyım veya Kur'an Kursu Öğreticisi gibi branşlarda görev alabilmektedirler. Yoğun ders döneminden dolayı bu mesleklerde görev yapacak öğrenciler alanla ilgili pratik yapma imkânı bulamamaktadırlar. Bu konu ile ilgili Öğretmenlik Uygulaması dersine katılan İlahiyat Fakültesi öğrencilerine Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde staj yapmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Öğrencilerin bu konu hakkındaki görüşleri Tablo 10'da belirtilmektedir. Tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (% 93 / 93 kişi) Diyanet bünyesinde de staj görmek istediğini belirtmiştir. Tablo 3'teki öğrencilerin mesleki temsil düzeyleri de bu sonucu doğrular niteliktedir.

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle İlgili Öğretmen Görüşleri

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Uygulama Öğretmenlerinin İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri Hakkındaki Görüşleri

73

Öğretmenlere Göre Öğrenci Özellikleri

	N	%
Saygılı/Edepli/Beyefendi/Hanımefendi	11	36,7
Vasat/Orta/Ne İyi Ne Kötü	6	20,0
Kişilikleri Mükemmel/Güzel Ahlaklı	4	13,3
Samimi/Doğru/Dürüst/Güvenilir	3	10,0
Tembellik/Gayret Eksikliği/İsteksizlik/Hazırcı	2	6,7
Kişilikleri Zayıf/Oturmamış/Kötü/Vasatın Altında	2	6,7
Kararsız/Çelişkili/Kafası Karışık	2	6,7
Toplam	30	100,0

Ankette araştırmaya katılan uygulama öğretmenlerine birlikte uygulama yaptıkları

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

İlahiyat Fakültesi öğrencileriyle ilgili olarak “İlahiyat Fakültesi öğrencilerini TEK KELİME (kişilik özellikleri, sosyal duygusal özellikler vs.) ile nasıl ifade edersiniz?” şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu açık uçlu soruya vermiş oldukları yanıtlar sınıflandırılarak Tablo 11’de gösterilmiştir. Tabloda belirtilen özellikler olumlu, olumsuz ve orta şeklinde kategorize edildiğinde karşımıza çıkan durum Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan İmam Hatip Lisesi Öğretmenlerinin İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri Hakkındaki Görüşlerinin Kategorik Dağılımı

	Kişilik Özellikleri	N	%
Olumlu Kişilik Özellikleri	Saygılı/Edepli/Beyefendi/Hanımfendi	11	36,7
	Kişilikleri Mükemmel/Güzel Ahlaklı	4	13,3
	Samimi/Doğru/Dürüst/Güvenilir	3	10
	Toplam	18	60
Olumsuz Kişilik Özellikleri	Tembellik/Gayret Eksikliği/İsteksizlik/Hazırcı	2	6,7
	Kişilikleri Zayıf/Oturmamış/Kötü/Vasatın Altında	2	6,7
	Kararsız/Çelişkili/Kafası Karışık	2	6,7
	Toplam	6	20
Orta Kişilik Özellikleri	Vasat/Orta/Ne İyi Ne Kötü	6	20
	Toplam	6	20
	TOPLAM	112	100

74

Tablo 12’ye bakıldığında uygulama öğretmenlerine göre uygulama dersi alan öğrencilerin % 60’ının olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğunu belirtmektedirler. Buna %10’luk orta kişilik özelliğinden de ekleme yapıldığından öğrencilerin çoğunluğunun olumlu kişilik özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu da öğretmenlik mesleğine atılıp öğrencilere rol model olacak öğrenciler için önemli bir faktör olacaktır. Ayrıca almış oldukları din eğitiminin de geri dönüşü bu şekilde ortaya çıkmaktadır.

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Bulunması Gereken Değer/Beceriler

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Uygulama Dersi Öğretmenlerine Göre İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Bulunması Gereken Değer/Beceri Dağılımı

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Bulunması Gereken Değer/Beceriler

1. Öncelikli			2. Öncelik			3. Öncelik		
	N	%		N	%		N	%
Sorumluluk	7	23,3	Eleştirel Düşünme	11	36,7	Sorumluluk	3	10,0
Akademik Terbiye/Etik	5	16,7	Çalışkanlık	4	13,3	Dürüstlük	3	10,0
Dürüstlük	3	10,0	Atılganlık	3	10,0	Sabır	3	10,0
Sevgi	3	10,0	Sorumluluk	2	6,7	Farklılıklara Saygı	3	10,0
Duyarlılık	3	10,0	Akademik Terbiye/Etik	2	6,7	Manevi Değerlere Saygı	3	10,0
Eleştirel Düşünme	3	10,0	Sevgi	2	6,7	Bilimsellik	2	6,7

Davranışlara genel olarak rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlar" olarak tanımlanana (Halstead ve Taylor, 2000: 169). Değerler, bir insanın toplumsal olaylara ve olgulara yüklediği anlam olarak da düşünülebilir. Sözlükte (www.sozluk.gov.tr) "üstün ve yararlı nitelik" olarak tanımlanan değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince 'kıymetli olmak' veya 'güçlü olmak' anlamlarına gelen 'valere' kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995, 83; Yaman-Taflan-Çolak, 2009, 108).

Değerler, neyin iyi neyin kötü olduğu konusundaki yargılarımızdır. Beğenilerimize göre tercih ettiğimiz şeyler olmaktan çok bireyin çevresi ile etkileşimini sağlayan az çok kesin ve sistematik fikirlerdir (Bkz. Balcı-Yanpar-Yelken, 2010, 82; Güngör, 2015). Değer, bireylerin topluma uyumunu sağlayan standartlardır. Bu bağlamda değerler, bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütü olup sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenilebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir (Özensel, 2003, 23).

Kişi, toplum yapısı ve kültür, birbirinden ayrılmayan, karşılıklı olarak birbirini etkileyen bir üçgen oluşturur. Bu üçgen kültürün değerler sistemidir. Değerler sisteminin özü benimsenmediği müddetçe kültürün aktardıkları içselleştirilemez (Köknel, 2007, 289) ve yeni kuşaklara aktarılamaz.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Değerler insanın kişiliğinin oluşmasını sağlar (Akıncı, 2005, 11). Kişiyi kendisini aşma, tek tek olayların üzerinde kalıcı ve tutarlı bir inanç ve tutum sahibi olma imkânı kazandırır (Hökelekli, 2011, 63). Değerler, eğitim sisteminde yol gösterici faktördürler (Kaymakcan-Meydan, 2011, 30). Değerler, bireylerin, ailelerin, eğitimcilerin verdiği kararları belirler ve destekler.

Toplum bir bina gibi düşünüldüğünde, bireyler binanın yapı taşları, değerler ise çimentosu sayılabilir (Tarhan, 2012, 13). Değerler bir toplumun fertlerini birbirine bağlar ve toplumun devamını sağlar, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirler (Yaman-Taflan- Çolak, 2009, 107), özüksediklerimizi en iyi şekilde yaşamamızı sağlar, yabancıyı olduğumuz konulara yaklaşırken içimizdeki korkuyu yenmemize de yardımcı olur (Tarhan, 2012, 26).

Araştırmada anket uygulanan öğretmenlere 21. yy.da öne çıkan değer ve becerilerin (60 adet) bulunduğu tablodan, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde bulunması gereken değer/beceriye seçmeleri, eğer bunların içinde yoksa “Diğer” kısmında belirtmeleri söylenmiştir. Tablo 13’te de bu 3 öncelikli değer/beceri karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Öğretmen/Eğitimci olacak İlahiyat Fakültesi öğrenciler için konu alan bilgisi, mesleki yeterlikler ne kadar önemli ise rol model olarak, öğrencilere ilham verecek bir aday için değer/beceri de o derece önemlidir. Öğrencilerin veya hocalarının göremedikleri, kendilerinde bulunması gerekli olan, toplum nezdinde eksikliği hissedilen kişilik özellikleri uygulama öğretmenlerinin gözünden Tablo 13’te kategorize edilmiştir.

Tablo 13’e bakıldığında göze çarpan değer öncelikli olarak birçok sıralamada “sorumluluk” ve “dürüstlük” gelmektedir. Buradan hareketle denilebilir ki, sorumluluğunu bilen birey işine, Allah’a, topluma vs. karşı görevlerini yerine müdahale edilmeden yerine getirecektir. Aslında günümüz toplumunda her alanda eksikliği hissedilen değerler içinde sorumluluk ve dürüstlük yer almaktadır. Tabloya göre öne çıkan değerlerin diğeri de “akademik terbiye” ve “eleştirel düşünme”dir. Öncelik sorumluluk ve dürüstlük iken ardında akademik olgunluk ve bakış açısı gelmektedir. Bunlar aslında toplumca istenilen, eksikliği duyulan değerlerdir. Diğer önde gelen değerler ise genel olarak “saygı”dır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de din eğitiminin tarihi gelişimini ele alırken, yaşanan tartışmaların kökenini Tanzimat’a kadar götürmek mümkündür (Okumuş, 2005).

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

İlahiyat fakülteleri Cumhuriyet tarihi boyunca inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Programı münevverler yetiştirmeye uygun bir program yapısına sahip olan Darülfünun İlahiyat Fakültesi, açıldığı dönemde din konusunda mütehassıs yetiştirmek üzere programlanmış iken, muhtelif nedenlerden dolayı kapanmıştır. İkinci dönem olarak adlandırılabilen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi temel amaç olarak din konusunda aydın bir din adamı kimliğini öne çıkarmıştır. Fakültenin ilk müfredat programlarında bu amacın izlerini görmek mümkündür. Bu dönemde açılan Yüksek İslam Enstitülerinin de açılış amacına uygun olarak müfredat programı hazırlanmıştır. Ağırlıklı olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'na müftü ve vaiz yetiştirmenin yanında imam- hatip okullarına meslek dersleri öğretmeni yetiştirmeyi de amaçlayan bu enstitüler kuruluş amacına uygun olarak Temel İslam Bilimleri ağırlıklı bir program uygulamıştır. 1978 yılında yürürlüğe giren yönetmelikle kendi içinde bölümlaşmeye gitmiş ve Tefsir- Hadis, Fıkıh- Kelam ve İslam Dini ve Esasları bölümleri oluşturulmuştur. Oluşturulan bölümler de yine kuruluş amacıyla paralel bir seyir izlemiştir (Turan, 2017).

1982 yılından itibaren Yüksek İslam Enstitüleri ile ilahiyat fakülteleri birleştirilerek tek çatı altında ve üniversitelerin bünyesinde toplanmıştır. Bu durum yüksek din öğretimi kurumlarının kuruluş amaçları ile program yapıları birbiriyle tam olarak örtüşmemektedir. Zira mevcut programlarda yoğun bir temel İslam bilimleri dersi yer almaktadır. İstihdam alanında Milli Eğitim Bakanlığının önemli bir yer işgal ettiği ve fakülteden mezun olan öğrencilerin ağırlıklı bir kısmının da öğretmenlik istediği düşünüldüğünde program yapısı ile istihdam alanlarının örtüşmediği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (bkz. Turan, 2017).

Türkiye'de öteden beri İlahiyat fakültelerinin yapısı, işleyişi ve istihdam alanları tartışma konusu olmuştur. Bu fakültelerin nasıl öğrenci alacağından, mezunlarının nerelerde ve nasıl istihdam edileceğine kadar bir dizi tartışma günümüzde de halen varlığını sürdürmektedir. Bu durum doğal olarak, ilahiyat fakültelerinde eğitim alan ve eğitim veren herkesi motivasyon açısından olumsuz etkilemektedir.

Farklı dönemlerde farklı müfredatlarla eğitim veren İlahiyat Fakülteleri ile İslami İlimler Fakülteleri günümüzde bünyesinde formasyon derslerini de vermektedir. 2017-2018 eğitim öğretim yılında verilmeye başlanan formasyon derslerinin kazanımlarını değerlendirmek için öğretmenlik uygulaması dersi bu açıdan önem arz etmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin aldığı teorik derslerin geri dönütünü almak açısından bu dersi alan öğrencilere ve uygulama öğretmenlerine çeşitli sorular yöneltilmiş ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Uygulamaya katılan öğrenciler mesleki temsil açısından çoğunlukla kendilerini yetersiz görmektedirler. Her ne kadar böyle bir sonuç çıksa da dört ana kriter üzerinden yapılan değerlendirmelerde araştırmaya katılan öğrencilere ve uygulama öğretmenlerinin görüşlerine göre ortalamanın üstünde görünmektedir. Ortada bir tezat görünse de İlahiyat Fakülteleri her ne kadar Milli Eğitime öğretmen yetiştirse de Diyanet bünyesinde çalışacak elemanlar da yetiştirmektedir. Mesleki temsil düzeyleri bundan dolayı düşük çıkmış olduğu düşünülmektedir.

Bu açıdan düşünüldüğünde yani tek müfredat ve iki farklı alana istihdam konusunda gerek İmam Hatip Liseleri gerekse İlahiyat Fakültelerinde ihtisaslaşmaya gidilmesinin uygun olacağı kanaati uyanmaktadır. Örneğin; liselerden mezun olacak ve hedefine ulaşmak için fakülte seçerken de aynı şekilde İlahiyat Fakültesi bünyesinde Din Hizmetleri Bölümü, Meslek Dersi Öğretmenliği Bölümü, Manevi Danışmanlık Bölümü vb. açılarak öğrencinin eğitim hayatına devam etmesi sağlanabilir. Aynı zamanda 2. Sınıftan sonra öğrenciler gerek duyduğunda diğer branşlarla ilgili yan dal, çift dal yapma fırsatları da bulmuş olacaklardır. Böylelikle İlahiyat Fakültesini kazanacak öğrencinin akademik profili de öncekine nazaran ortalamanın üstünde olacağı düşünülmektedir.

78

Bir dönem Öğretmenlik Uygulaması dersi alan öğrencilerin yarısına yakını bir dönem uygulamanın yeterli olacağını düşünürken uygulama öğretmenlerinin çoğunluğu bir dönemlik uygulamanın yeterli olacağı kanaatindedir. Ancak bu tür bir uygulamanın son dönem haricinde 1. Sınıf veya diğer dönemlerde en azından gözlem için de olsa müfredata konulması öğrencinin hangi alanda kendini iyi hissettiğini öğrenmesine de fırsat verir diye düşünülmektedir.

Uygulamaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu aynı uygulamanın Diyanet bünyesinde de staj olarak uygulanmasının doğru olacağını düşünmektedir. Fakülteyi kazanan öğrencilerin çoğunluğunun hedefi öğretmenlik olduğu için Diyanet bünyesinde çalışma konusunu göz ardı edebilmektedir. Böyle bir uygulama müfredata konulursa, öğrenciler bu alanı da önceden tanımış olacaklardır.

Uygulama katılan öğretmenlerin gözünden, Öğretmenlik Uygulaması dersi alan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu olumlu kişilik özelliklerine sahiptir. Bu da fakültede almış oldukları din eğitiminin katkısını göstermektedir. Olumsuz kişilik özelliklerini olumluya çevirebilmek için müfredata beşeri ilişkiler, değerler eğitimi, adab-ı muaşeret gibi toplum yaşantısını olumlu etkileyebilecek dersler konulabilir.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

Uygulama öğretmenlerine göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde bulunması gereken, eksikliği hissedilen değerlerin başında öncelikli olarak “sorumluluk” gelmektedir. Onu dürüstlük, akademik terbiye, saygı, eleştirel düşünme gibi değerler izlemektedir. Buradan çıkan sonuç ise, sorumluluk sahibi insanların yaptığı her şeyde sorumluluğunu bileceği, dürüst olan kişinin anlatacağı şeylerde de karşıya olumlu etki bırakabileceği öğretmenler tarafından gözlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Adem. “Hayata Anlam Vermede Dinî Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 3.9 (2005), 7-24.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. “Yüksek Öğretimde Din Eğitim ve Öğretimi”. *Din Eğitimi El Kitabı*. (Ed: R. Doğan; R. Ege). Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.
- Ayhan, Halis. *Türkiye’de Din Eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları, 2004.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2005.
- Balcı, F. Ayşe vd. “İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Kavramına Yükledikleri Anlamlar”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 39 (2010), 81-90. Ankara.
- Bilgin, Nuri. *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1995.
- Birand, Kamiran. *Manevi Bilimler Metodu Olarak Anlama. Kamiran Birand Külliyyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları 1998.
- Büyüköztürk, Şener. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 4. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2004..
- Doğan, Ahmet. “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinde Değer İhtiyaç Analizi ve Mesleki Yönelim”. *Turkish Studies Social Sciences*. 14/5 (2019), 2135-2156.
- Ev, Halit. “Yüksek Öğretimde Din Eğitimi”, (Ed. N. Altaş, & M. Köylü), *Din Eğitimi* (s. 268–300). İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.
- Güngör, Özcan. *Çalışan Gençlik ve Değerler*. 2. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları, 2015.
- Halstead, J. Mark-Taylor, Michael Jonathan. *Learning and Teaching About Values: A Review Of Recent Research*, 2000.
- Hökelekli, Hayati. *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*. İstanbul: DEM Yayınları, 2011, <https://uod.meb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 10.02.2020
- Kaymakcan, Recep-Meydan, Hasan. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 9.21 (2011), 29-55.

Öğretmenlik Uygulamasına Katılan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer İhtiyaç Analizi
İle Mesleki Yeterlik Düzeyleri

- Kirman, Mehmet Ali-Demir, Rıdvan. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği”. *Antakiyat Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2018), 1-21. Hatay.
- Köknel, Özcan. *Çatışan Değerlerimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları, 2007.
- Köylü, Mustafa. “Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi: Nicelik mi Nitelik mi?”. *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35 (2013), 21–44. Samsun.
- Mayring, Philipp. *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, (Çev. Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun), Adana: Baki Kitabevi, 2000.
- Okumuş, Ejder. “Tanzimat Dönemi’nde Eğitimde Laikleşmenin İşaretleri”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3, Sayı: 9 (2005), 143-61.
- Osmanoğlu, Cemil. “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi ve Kurumsal Yabancılaşma: İlahiyat Fakültesi Örneği”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31 (43) (2017), 197–262. Kayseri.
- Özensel, Ertan. “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1.3 (2003), 217-239.
- Rickman, H. P.. *Anlama ve İnsan Bilimleri*, (Çev. Mehmet Dağ). Samsun: Etüt Yayınları, 2000.
- Tarhan, Nevzat. *Güzel İnsan Modeli*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Tavşancıl, Ezel-Aslan, A. Esra. *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları, 2001.
- Turan, İbrahim. “Türkiye’de İlahiyat Eğitimi: İstihdam Alanı-Program İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 37 (2017), 59-77, İstanbul.
- Turan, İbrahim- Nazıroğlu, Bayramali. “İlahiyat Fakültesine Yeni Gelen Öğrencilerin Sorun ve Beklentileri: OMÜ İlahiyat Fakültesi Örneği”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36) (2015), 466–479.
- Uçar, Recep. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Malatya: İnönü Üniversitesi Matbaası, 2017.
- Uçar, Recep. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)”, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2) (2017), 97–170. Malatya.
- Yaman, Havva vd. “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7.18 (2009), 107-120.